

Llenguatge Audiovisual I

Llenguatge Audiovisual I

lloc: Campus IOC

Curs: Cultura audiovisual I (Bloc 1)

Llibre: Llenguatge Audiovisual I

Imprès per: Francesc Casabella Planas

Data: diumenge, 21 octubre 2018, 18:09

Índex

Introducció

Aspectes morfològics

Aspectes sintàctics

Exemple d'anàlisi sintàctic

Introducció

El llenguatge audiovisual, com el llenguatge verbal que utilitzem ordinàriament en parlar o escriure, **té uns elements morfològics, una gramàtica i uns recursos estilístics**, que es poden agrupar en els següents aspectes o dimensions:

- Aspectes morfològics.
- Aspectes sintàctics
- Aspectes semàntics
- Aspectes estètics.

Està integrat per tant per un conjunt de símbols i unes normes d'utilització que ens permeten comunicar-nos amb altres persones. Les seves característiques principals són:

- És un sistema de comunicació **multisensorial** (visual i auditiu) on els continguts icònics prevalen sobre els verbals.
- Promou un **processament global** de la informació que proporciona al receptor una experiència unificada.
- És un llenguatge **sintètic** que origina un encadenament de mosaic en el qual els seus elements només tenen sentit si es consideren en conjunt.
- Mobilitza la **sensibilitat** abans que l'intel·lecte. Subministra molts estímuls afectius que condicionen els missatges cognitius. "Opera de la imatge a l'emoció i de l'emoció a la idea" (Eisenstein).

Està clar que els missatges audiovisuals faciliten la comunicació (val més una imatge que mil paraules), resulten motivadors i aproximen la realitat a les persones. Per tant, **cal ser crític enfront de l'alienació que genera un consum massiu**, dispers i irreflexiu d'imatges. Umberto Eco ja ens adverteix: "La civilització democràtica només es salvarà si es fa del llenguatge de la imatge una provocació a la reflexió crítica i no una invitació a la hipnosi".

Fragments extrets del text de "Teoría de la comunicación" de PERE MARQUÈS

Aspectes morfològics

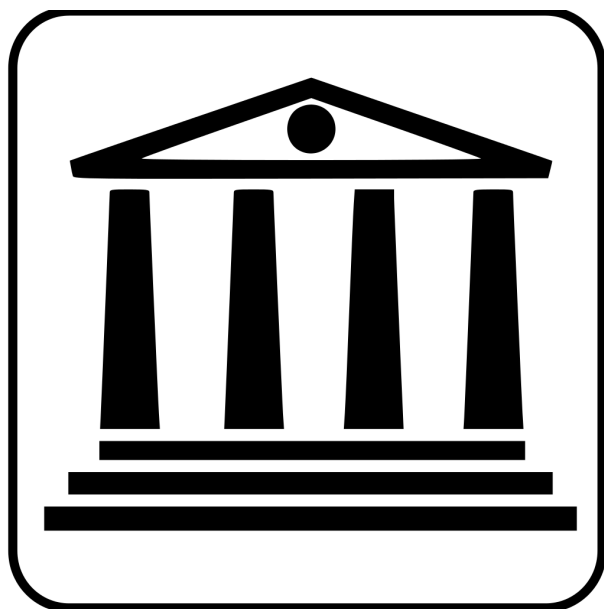
De la mateixa manera que quan elaborem missatges amb els llenguatges verbals utilitzem noms, verbs, adjectius i altres elements morfològics, els missatges audiovisuals es construeixen utilitzant els següents elements morfològics:

- Les imatges
- Els sons

-LES IMATGES.

Els seus elements bàsics són: punts, línies, formes i colors. Amb aquests elements les imatges poden representar coses que existeixen i també coses que mai han existit. Les principals característiques de les imatges són les següents:

- **Iconicitat o abstracció:** segons que les imatges siguin o no un reflex de la realitat:

- **Figuratives** (tracten de representar fidelment la realitat; exemple, una fotografia)

- **Senzillesa / Complexitat**

Des del punt de vista de la percepció visual, la inclusió de més de 4 elements que difereixen en color, forma i textura no permet observar la imatge d'una sola mirada, essent senzilla i llavors direm que és una imatge perceptualment complexa. Però, a més, si els elements que apareixen tenen relació semàntica (de significat), la complexitat de la imatge augmenta semànticament. Podem trobar imatges perceptualment senzilles, que siguin semànticament complexes (anunci de "durex").

- **Denotació i connotació.** Poques imatges son monosèmiques, ja que generalment contenen significats ambigus (suggestió) i múltiples interpretacions per l'espectador, convertint-se així en imatges polisèmiques (com les dues inferiors).

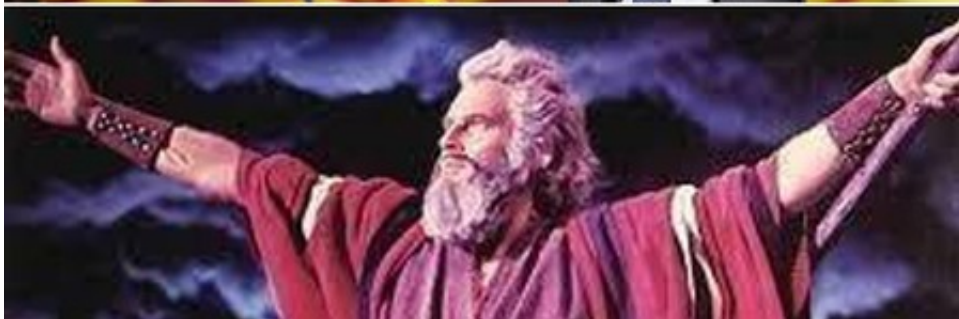

- **Simplicitat o complexitat.** Dependrà de la seva iconicitat, organització i relació entre els elements, el context ... Les imatges complexes (que no sempre deuen la seva complexitat al fet de tenir molts elements) requereixen més temps i més atenció per a la seva anàlisi.

- **Originalitat o redundància:** segons que els seus elements siguin nous o ja molt utilitzats i coneguts (estereotips). Una imatge massa original pot ser difícil d'interpretar pel receptor, però una imatge massa estereotipada, o amb lectura massa dirigida pot generar polèmica o rebuig.

Imatge difosa a Twitter on es compara el cartell de campanya per a les eleccions al Parlament del 25-N de CiU amb un fotograma d'un clàssic del cinema bíblic. Enllaç a l'article sobre la repercussió d'aquesta imatge a Twitter: <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/elecciones-2012/cartell-ciu-pero-moises-elecciones-25-n-2246031>

- ELS SONS.

Distingim:

- Música.
- Efectes de so.
- Paraules.
- Silenci.

En qualsevol cas, les funcions dels elements morfològics són bàsicament tres:

- Informativa, testimonial, formativa ...
- Recreativa, expressiva ...
- Suggestiva: publicitat (relacionada amb les coses), propaganda (relacionada amb les idees i els valors de les persones).

Aspectes sintàctics

Per construir un missatge verbal, no és suficient barrejar una sèrie de noms, verbs i adjectius, cal seguir unes normes sintàctiques que permetran elaborar frases significatives. De la mateixa manera, quan creem **un missatge audiovisual hem de seguir unes normes sintàctiques** que, a més, podran influir poderosament en el significat final del nostre missatge. Els principals aspectes sintàctics a considerar són:

- **L'enquadrament és la part de realitat que veiem** a través del visor de la càmera i que determina allò que l'espectador/a veurà, essent una selecció d'un espai concret de la realitat visible. Al mirar una fotografia nosaltres sabem que, més enllà dels seus límits, allò que nosaltres veiem té una continuïtat. Una càmera té uns límits físics horitzontals i verticals, no pot mostrar-nos tota la realitat. Per tant, cal escollir quina part de la realitat ens mostrarà, és a dir, quin tipus de pla, i des d'on (en quin angle) ens el mostrarà. L'ull humà observa un espai sense límits, però en la càmera l'enquadrament està limitat per quatre costats, anomenant a tot el que estigui dins d'aquests, com a dins de camp, i tot el que no hi sigui, li direm que està en **fora de camp** o **espai off**
  - **Plans**
    - **Pla detall:** Mostra un objecte o part d'un objecte o subjecte sobre el que es vol cridar l'atenció. Destaca elements petits que, amb un altre tipus de pla, passarien desapercebuts. Normalment s'incorpora com a pla d'inserció dins d'una narració. Ens dóna una informació molt detallada i remarca una importància sobre aquell fragment de la realitat.
    - **Primeríssim primer pla:** mostra una part del rostre o del cos d'una persona. Potencia el valor dramàtic. Transmet més intimitat i confidencialitat que el primer pla. Quan es tracta d'un rostre, la imatge queda tallada aproximadament pel front o per damunt de les celles i just per sota del llavi.
    - **Primer pla:** presenta el rostre sencer o, com a molt, amb l'espatlla. És un pla molt expressiu, psicològic i dramàtic, ja que permet percebre el somriure, el temor... S'acostuma a utilitzar per captar al màxim les expressions facials. En els discursos televisats, per exemple, s'utilitza en moments en què es vol donar una forta càrrega emocional al que està dient la persona que parla.
    - **Pla mig:** presenta la persona tallada per la cintura, és a dir, de mig cos en amunt. Interessa la reacció del personatge davant una realitat. És el més proper que es pot realitzar amb l'objectiu normal de la càmera, ja que a distàncies més curtes es corre el risc de distorsionar la imatge.
    - **Pla americà o tres quarts:** els límits superior i inferior coincideixen amb el cap i els genolls de la persona. És un enquadrament molt cinematogràfic, s'utilitzava sobretot als westerns per oferir la cara i el revòlver de l'actor.
    - **Pla sencer:** els límits inferior i superior de la pantalla coincideixen amb el cap i els peus d'un o dos personatges. Interessa l'acció.
    - **Pla conjunt:** abraça un petit grup de persones. Interessa l'acció. Presenta una relació entre els personatges. La persona més important

- queda encaixada dins d'un espai, però amb prou marge de moviment.
- **Pla general:** mostra un escenari ampli en el que s'incorpora una persona o grup de persones que ocupa un terç o una quarta part de l'enquadrament. Situa els elements en el seu entorn. L'entorn té tanta o més importància que els mateixos objectes o subjectes.
  - **Gran pla general:** mostra un gran paisatge o una multitud. L'entorn és més important que la persona. Normalment té valor descriptiu, però pot adquirir un valor dramàtic quan es pretén destacar la petitesa d'un ésser en una multitud o enfront de la natura. Els personatges es veuen molt allunyats, petits, imperceptibles o directament no es veuen.
- **Angles**
- **Frontal o mig:** la càmera està just davant i a la mateixa alçada de l'element captat.
  - **Tres quarts:** s'agafa l'element una mica de costat.
  - **Perfil o lateral:** l'element és captat pel lateral.
  - **Picat:** el punt de vista de la càmera és superior a l'element captat. Ajuda a destacar la petitesa de certs objectes, ja que proporciona un punt de vista de superioritat. Alhora és contraproductiu el seu ús en persones (especialment nens) o animals, precisament perquè ajuda a veure'ls com a inferiors, els resta importància i, a més, pot deformar les proporcions del cap respecte al cos.
  - **Contrapicat:** és la perspectiva contrària al picat, és a dir, consisteix en fotografiar un motiu des de baix cap a dalt i ajuda a ressaltar la grandiositat d'un element. Se sol utilitzar per a edificis o monuments. Deforma la perspectiva accentuant-ne aquest efecte com més a prop se sigui del motiu.
  - **Zenital:** la imatge es pren en un angle totalment perpendicular (de dalt cap a baix) respecte al terra, és a dir, a 90°. És el picat absolut.
  - **Nadir:** la càmera o el punt de vista és just a sota, és el contrapicat absolut.
  - **Presa a ran:** la càmera capta la imatge a ran de terra o de l'objecte. Acostuma a sorprendre l'espectador ja que els humans no solen col·locar-se a aquest nivell de visió.
- La **composició** és la distribució dels elements que intervenen en una imatge dins de l'enquadrament que es realitza a partir del format de la imatge i d'acord amb la intencionalitat semàntica o estètica que es tingui. Es poden considerar diversos aspectes:
- **La regla dels terços:** Segons aquesta regla, una imatge es divideix en nou parts iguals utilitzant dues línies imaginàries paral·leles i equiespaiades de forma horitzontal i dues més de forma vertical, i recomana utilitzar els punts d'intersecció d'aquestes línies per distribuir els objectes de l'escena. Els quatre punts d'intersecció són els que major atenció rebran de l'espectador. A causa d'això, podrà deduir-se igualment que el motiu no ha d'anar centrat en l'enquadrament sinó que és preferible desplaçar-lo lleugerament, ja que així s'obtenen imatges menys simplistes, més atractives i que ajuden l'ull a recórrer els punts d'atenció.
  - **Línies dominants:** En tota escena hi sol haver un motiu (allò que

desitgem destacar, el centre d'interès) i fons (allò que envolta, decora i/o dóna sentit al motiu). Per ressaltar el motiu, cal omplir l'enquadrament, és a dir, fer que un objecte sigui present en l'escena; d'aquesta manera exclourem de l'enquadrament (desenquadrament) altres objectes que puguin distreure l'atenció de l'espectador sobre el que s'ha seleccionat. També és important en l'enquadrament deixar un cert marge al voltant del motiu per a no 'ofegar' la imatge. Aquest marge actuarà com a marc del motiu i, per tant, normalment haurà de ser, a més, igual per tots els costats de la imatge. D'altra banda, cal tenir presents les línies dominants i utilitzar-les per a dirigir l'atenció de l'espectador, no desviar-la. Es pot trobar una línia gairebé en qualsevol cosa. Una de les normes més populars de la composició es basa en la repetició de les línies i objectes, especialment quan el tema és una estructura. Les línies poden ser, horitzontals, verticals, corbes o obliqües. Les diagonals i línies en "S" són molt més interessants que les línies paral·leles, s'utilitzen per imprimir un cert moviment a les fotos.

- S'anomenarà **aire** a aquelles zones de la imatge que restin buides d'objectes i on l'espectador hi pot trobar un component estètic. Aquestes zones són molt importants per tal d'explicar la direcció a la que es dirigeixen els actors/actrius i en quina posició resten dels seus companys. Així que l'aire, determina la direcció de l'acció i la mirada, i és un element compositiu molt important.
  - La **simetria** és important en tant enquant que equilibra la composició d'una manera senzilla i elegant. Funciona a partir de diferents objectes de forma semblant a si hi hagués un mirall.
- La **profunditat de camp** és l'àrea per davant i per darrere de l'objecte o personatge principal que **s'observa amb nitidesa**. Una bona utilització de la profunditat de camp permet obtenir interessants efectes estètics, destacar determinats objectes i difuminar altres per evitar distreure l'atenció de l'espectador. Tot i que en fotografia i cinema (excepte el 3D) treballem amb imatges bidimensionals, hi podem distingir un espai en profunditat, podem localitzar un primer, un segon, un tercer terme... La composició escollida ens permet també jugar amb les relacions que poden establir els elements que estan a diferent distància: el primer terme pot jugar en contrast amb el segon o a la inversa. La profunditat de camp també ens ajudarà a crear aquest joc de significacions entre els diferents espais en profunditat de la imatge.
  - La **il·luminació**, a més del seu valor funcional, té un valor expressiu, ja que pot ressaltar o suprimir formes i crear una atmosfera determinada que produeix diverses sensacions. Es poden distingir dos tipus bàsics d'il·luminació a part de si són:
    - **Fonts naturals o fonts artificials**
    - **Il·luminació dura o il·luminació suau:** En la **il·luminació dura**, és la llum que prové directament del sol o d'un únic punt de llum com un flash o un focus, originant ombres en els objectes i destacant una il·luminació amb molt "caràcter", no resulta fàcil aplicar-la, com més lateral sigui aquesta llum, millor ressaltarà la textura. Pel contrari, una

Llum plana o difusa ajuda a dissimular la textura dels objectes. A vegades resulta necessari no destacar la textura dels objectes per tal que aquests semblin més llisos. Això resulta pràcticament obligatori imperfeccions de la pell en plans tancats. I una **il·luminació suau** serà quan la llum del sol no il·lumina directament els objectes en un dia assolellat, sinó que ve "rebotada" d'un altre objecte clar (gràcies al filtratge d'una cortina, per exemple). És també la llum que il·lumina els objectes en un dia ennuvolat o la que prové d'un tipus de focus especials anomenats mitjançant l'ús de difusors blancs col·locats davant dels focus normals. En no tenir tant contrast, aquesta il·luminació permet treballar amb més comoditat i menys problemes tècnics. La llum difusa suavitza el contrast i redueix la sensació de textura i relleu en la imatge.

Les preses exteriors, sobretot en dies assolellats, exigeixen controlar el contrast existent mitjançant l'ús de reflectors que suavitzin les ombres. Els dies ennuvolats són els millors per fer registres exteriors, ja que la llum és més suau i uniforme i genera menys contrast. És molt important tenir presents els diferents tipus de llum solar, ja que poden produir diferents tipus d'ombres i matisos afectant a la percepció de les textures i els volums:

- **La llum del migdia** és una llum dura, intensa i que elimina les ombres, la qual cosa afecta negativament la percepció del volum i els matisos de la superfície dels objectes. En general no sol ser bona per a la fotografia.
  - **La llum del matí** il·lumina amb tons frescos pastel i difumina normalment els detalls llunyans.
  - **La llum del capvespre** il·lumina lateralment i amb tons daurats i càlids produint ombres tènues i subtils que fan ressaltar la textura dels objectes i el seu volum.
-
- El **cromatisme**. Cada tipus de llum té una **temperatura de color** determinada. Per adaptar la càmera a la temperatura de color de l'ambient cal fer un balanç de blancs, mitjançant el qual s'indica a la càmera qual és el color blanc. Les sortides i postes de sol i les llums incandescents tenen una temperatura de color baixa i de to vermellós. Al migdia la llum té una temperatura més alta i de to blau. La llum d'una espelma també té una temperatura de color baixa i de tonalitat vermellosa.

Més endavant quan es parli més d'imatge en moviment s'explicaran els següents aspectes sintàctics:

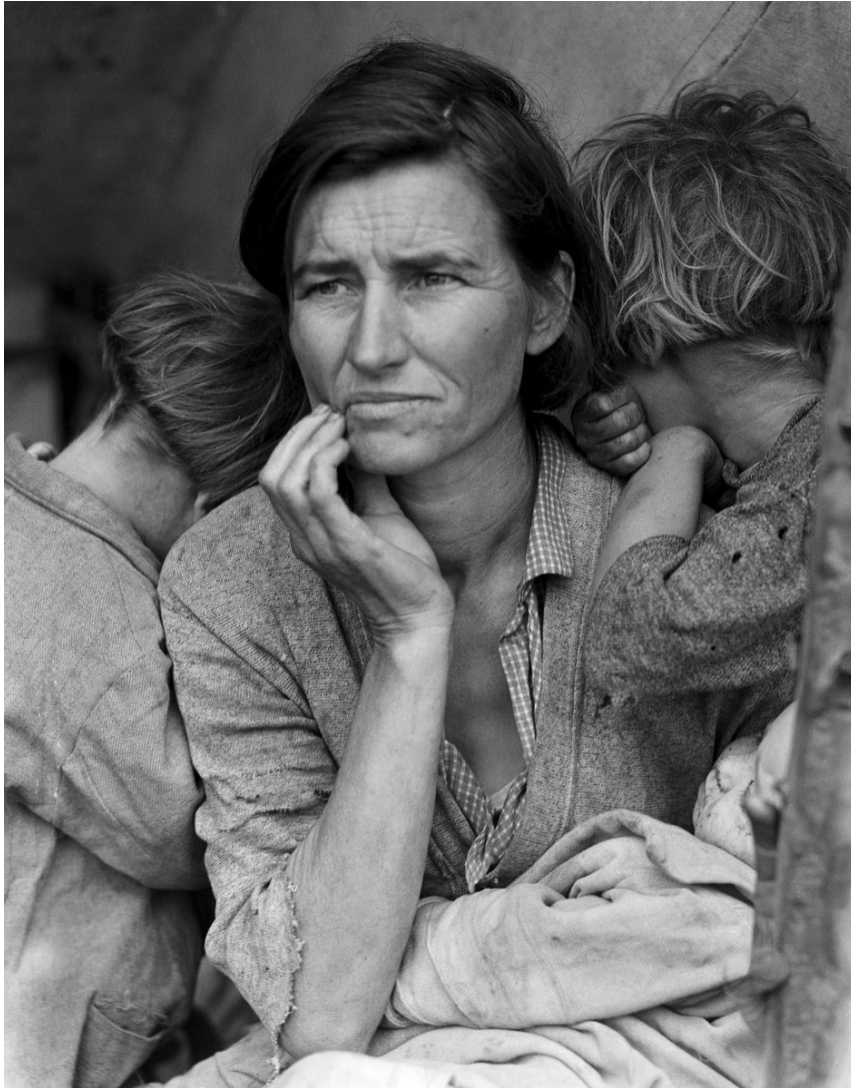
- Continuitat
- Ritme
- Continuitat
- Ritme
- Moviments de càmera
- Altres (trucs)
- Música i efectes sonors

Exemple d'anàlisi sintàctic

A continuació es mostra un petit anàlisi sintàctic de l'obra MIGRANT MOTHER. de la fotògrafa Dorothea Lange el 1936.

Enllaç a la imatge inferior

A nivell d'**enquadrament** la fotògrafa s'ha interessat únicament per la dona i els dos nens que l'acompanyen, prescindint de qualsevol altre element del seu entorn. Ha escollit un enquadrament vertical, el format habitual dels retrats que aporta força i fermesa al personatge protagonista.

La **composició** de la imatge és clàssica, ja que el motiu principal ocupa la part central. La imatge té molt poc aire, tant sols al marge superior esquerre. Tota la resta està ocupat per les 4 figures sense una línia dominant.

La imatge ha estat presa des d'un **angle frontal**, a la mateixa alçada que els protagonistes fotografiats. La visió dels elements és, per tant, totalment objectiva, ja que aquest angle no distorsiona la realitat. Es tracta, a més, d'un **pla mig**, donat que veiem la figura principal fins a la cintura. Aquest pla ens permet veure la mà dreta de la protagonista, element que adquireix molta importància per l'actitud que transmet.

Trobem **poca profunditat de camp** perquè els motius principals apareixen nítids, mentre que el fons, al no tenir cap importància, està desenfocat. La **llum és plana i natural**. Segurament fou presa a l'exterior. Al tractar-se d'una llum

bastant difosa, resulta complicat apreciar d'on prové, tot i que per les ombres podem determinar que podria ser frontal. La fotografia és en **blanc i negre**. La gradació de grisos ens permet apreciar les textures de les robes dels personatges.